

HOOFDSTUK 2

DIE IN DE HEMEL ZIJT DE WOONPLAATS VAN GOD

Waar woont God? Het is best een ingewikkelde vraag. Je zou kunnen zeggen: in de hemel. Maar verplaatsen we daarmee het probleem niet? Want waar is de hemel dan? Vroeger konden mensen omhoog wijzen, maar dat is wel wat problematisch geworden nu we die hemel in kunnen vliegen met een raket. ‘Ik heb goed rondgekeken, maar God niet gezien,’ schijnt een Russische kosmonaut ooit gezegd te hebben.

De vraag naar Gods woonplaats raakt aan de vraag wie God precies is en hoe we ons hem moeten voorstellen. Wat is God eigenlijk? Als mensen kunnen we eigenlijk niet buiten ons eigen wereldbeeld denken. Als we ons verdiepen in hoe de mensen over de hemel en de aarde dachten in de tijd van het Oude Testament, zien we hun gedachten al gauw als primitief. Wij zijn inmiddels veel verder, al moeten we ons realiseren dat ook onze denkbeelden relatief zijn – het is hoe we nú naar het heelal kijken, en het is moeilijk om ‘voorbij’ je eigen wereldbeeld te denken.

Ons wereldbeeld, met onze inzichten in de biologie, in de natuurkunde, in de sterrenkunde, bepaalt hoe we kijken naar de wereld om ons heen, en bepaalt ook de vraag hoe we God zien, en waar we denken dat hij is. Wij vinden het lastiger dan mensen vroeger om de plek waar God woont aan te wijzen. We gebruiken liever ander soort taal om over God te spreken. Een beroemde theoloog noemde God bijvoorbeeld de ‘geheel andere’. God is totaal anders dan wij hem kunnen denken.

Nog iets anders. Als je op internet zoekt naar de vraag waar God woont, zie je dat op veel websites gezegd wordt: als het goed is, woont hij in je hart. Dat is een heel ander antwoord dan: hij woont in de hemel. Of: hij woont in alle dingen. Of iets abstracter: hij omvat alle dingen. Als je gaat praten over Gods woonplaats, kun je een heel feitelijk gesprek beginnen – waarin je wereldbeeld en je Godsbeeld allebei een belangrijke rol spelen. Maar je kunt ook een geloofsgesprek houden: wat betekent het dat je praat over God in een bepaalde ‘woonplaats’? Wat betekent het om te zeggen: God woont in de hemel? En wat betekent ‘God woont in mijn hart’?

In het Onzevader zeggen we ‘die in de hemel zijt’. Een mooie aanleiding om eens na te gaan hoe er in de tijd van de Bijbel naar de woonplaats van God gekeken werd, en een mooie aanleiding om eens stil te staan bij hoe we zelf naar God kijken. En dan is er ook nog de vraag waarom zo nadrukkelijk gezegd wordt ‘die in de hemel zijt’ – het Onzevader is maar een kort gebed, waarom zou Gods woonplaats überhaupt genoemd worden? We zullen zien dat feitelijkheid en geloof hier net zo door elkaar lopen als in onze tijd.

Weetje of geloofsvraag?

Misschien hadden mensen in de oudheid het net iets makkelijker dan wij als hun gevraagd werd waar God woonde. Niemand was met een raket de hemel in gevlogen, hoge bergen waren moeilijk te beklimmen en de natuur- en sterrenkunde stonden nog in de kinderschoenen. We zullen zien dat in de Bijbel *feitelijke* beschrijvingen van Gods woonplaats te vinden zijn, die heel goed aansluiten bij het wereldbeeld van die tijd. Zo wordt gezegd dat God in de hemel woont (zie bijvoorbeeld Psalm 11:4), op de berg Sion (Psalm 48:2-4) en in de tempel in Jeruzalem (1 Koningen 6:13). Om die antwoorden goed te kunnen plaatsen, moet je iets weten van het wereldbeeld dat veel mensen in die tijd hadden – we komen erop terug.

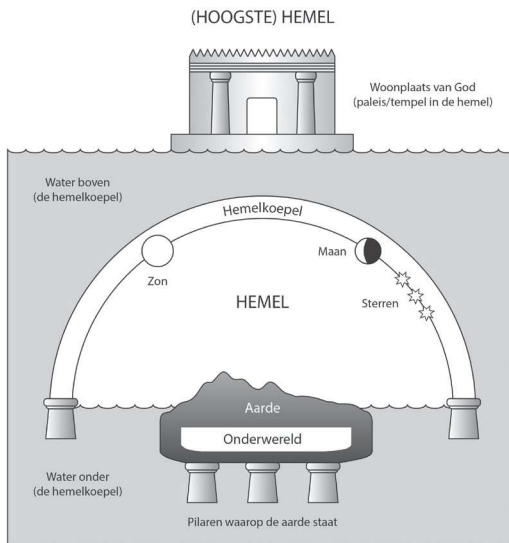
Maar veel belangrijker zijn de *geloofsvragen* die horen bij de beschrijvingen. En die vragen zijn van alle tijden: als God in de hemel woont, is het duidelijk dat hij helemaal anders is dan wij mensen. Vanuit de hemel ziet hij ons, en beoordeelt hij ons doen en laten. Dat God in de hemel woont, zou een aansporing moeten zijn om goed te leven. Het beeld van God die in de tempel woont, of in de kerk, laat hem zien als een God die dicht bij de mensen staat. In de manier waarop de woonplaats van God beschreven wordt, zie je terug hoe mensen God ervaren: als macht die geheel anders is dan mensen, en ver boven ons uit stijgt, en tegelijkertijd als een nabije God.

Misschien dat het voor ons eenentwintigste-eeuwers lastig is om de feitelijke beschrijvingen van de bijbelschrijvers mee te voelen. We zullen ze moeten lezen in hun tijd, en er onze eigen beelden naast zetten (die dus net zo tijdgebonden zijn). De geloofsvragen zullen dichterbij ons staan en ons bij de vraag brengen: wie is God voor mij, en waar zie ik hem in mijn leven?

Het Hebreeuwse woord voor hemel is *sjamajim*. Dat is een meervoudsvorm – in het Hebreeuws is het woord ‘hemel’ nu eenmaal meervoud. De evangelist Matteüs schreef Grieks dat soms erg op Hebreeuws lijkt.

En zeker in een gebed als het Onzevader – dat waarschijnlijk eerst alleen in het Aramees bestaan heeft – kun je zulk ‘Hebreeuwsachtig Grieks’ verwachten. Dus lezen we *ouranoi* in Matteüs 6:9 – letterlijk ‘hemelen’ (want in het Grieks heb je ook *ouranos*, ‘hemel’). Omdat Matteüs Hebreeuwsachtig Grieks schreef, wordt de eerste regel van het Onzevader tegenwoordig toch meestal vertaald met ‘Onze Vader in de hemel [enkelvoud]’. Maar in oudere vertalingen zoals de Statenvertaling vinden we de ‘ouderwetse’ vertaling ‘Onze Vader, die in de hemelen [meervoud] zijn’.

Wat is de hemel precies? Een oudtestamentisch wereldbeeld

Deze afbeelding laat goed zien hoe de mensen in de tijd van het Oude Testament naar de wereld keken en wat ze zich voorstelden bij ‘de hemel’.

Je ziet goed dat ‘de hemel’ eigenlijk bestaat uit een aantal lagen: de ‘open ruimte’ tussen de aarde en de hemelkoepel (waar de vogels vliegen), de koepel die het ‘oerwater’ tegenhoudt (tenzij God de ‘sluizen van de hemel’ openzet – Genesis 7:11 – dan komt het oerwater weer over de aarde heen), het water boven de koepel, en daar weer boven Gods paleis, de hemelse tempel. Als je in het Oude Testament over ‘hemel’ leest, dan gaat het dus over dit geheel.

Een bijbeltekst waarin je de elementen uit de afbeelding tegenkomt, is Psalm 104. In vers 2b-3a lezen we: ‘U spant de hemel uit als een tentdoek, en bouwt op de wateren uw hoge zalen’ (NBV). Je ziet hier een verwijzing naar de hemelkoepel, die het water boven de aarde tegenhoudt. En daarbovenop heeft God zijn paleis, zijn hemelse tempel.

Iets verderop vertelt de Psalmdichter over de aarde: ‘U hebt de aarde op pijlers vastgezet, tot in eeuwigheid wankelt zij niet’ (vers 5). De aarde staat op grote pilaren in de zee. Het water bedekte ooit de aarde, er was geen koepel om het water tegen te houden. Dat lezen we in vers 6-8: ‘De oerzee bedekte haar als een kleed, tot boven de bergen stonden de wateren. Toen u dreigde, vluchtten zij weg, toen uw donderstem klonk, stoven zij heen: naar hoog in de bergen, naar diep in de dalen, naar de plaatsen die u had bepaald.’ Deze zinnen doen denken aan het scheppingsverhaal in Genesis 1, waar we in vers 6 en 7 lezen: ‘God zei: “Er moet in het midden van het water een koepel komen om het water te verdelen.” En zo gebeurde het. God maakte de koepel. Zo verdeelde hij het water in tweeën: water boven de koepel en water onder de koepel.’

Voor moderne mensen ziet dit er allemaal wel erg primitief uit – we weten al eeuwen dat het in werkelijkheid zo niet zit. Wij kunnen in het heelal kijken, we weten van de miljarden sterrenstelsels, we weten dat de aarde rond is, en dat er geen water boven en onder is. Hadden die oude Israëlieten het dan helemaal bij het verkeerde eind? Natuurkundig wel, maar wij waarschijnlijk ook! Over honderd, tweehonderd of vijfhonderd jaar denken wetenschappers er weer anders over dan nu. Wij beschrijven aarde en hemel vanuit onze kennis, de oude Israëlieten deden dat vanuit de wetenschap van hun tijd. Je wereldbeeld is het uitgangspunt als je over zaken denkt, spreekt of schrijft. Ook als je over geloofsvragen spreekt, is je eigen wereldbeeld het denkkader waarbinnen je je geloof woorden geeft. Je moet dus als het ware door een wereldbeeld heen kijken om de geloofsvragen te zien. We zullen er daarom nu ook proberen achter te komen *waarom* de oude Israëlieten zeiden dat God in de hemel woonde.

De hemel als Gods woonplaats: wat betekent dat in de Bijbel?

Nu we weten waar mensen in de tijd van de Bijbel aan dachten als ze over de hemel spraken, stappen we over naar het waarom: waarom spreken teksten over God die in de hemel woont? Er zijn veel teksten te vinden waaruit blijkt wat de schrijvers ermee wilden zeggen, vanuit welke geloofsvragen ze schreven over God in de hemel. Je kunt je bij het lezen van de

teksten die hieronder staan steeds twee vragen stellen: waar woont God volgens deze tekst, en hoe past dat in het antieke wereldbeeld? Ook kun je je afvragen: waarom vertelt de schrijver daarover in deze tekst? De eerste tekst is Jesaja 40:21-27:

²¹Inwoners van Jeruzalem, weten jullie dan niet hoe God is? Hebben jullie het niet gehoord? Dat is jullie toch al lang geleden verteld! Dat was al duidelijk toen de aarde gemaakt werd! ²²De troon van God staat boven de aarde. God woont in de hemel, ver boven de aarde. Hij heeft de hemel gemaakt als een tent waarin hij kan wonen. Daar staat zijn troon. En vanaf die troon ziet hij de mensen, zo klein als sprinkhanen. ²³Koningen en leiders betekenen niets voor God. Ze hebben geen enkele macht. ²⁴Ze zijn zomaar weer verdwenen. Als de ene koning net op de troon zit, wordt hij alweer vervangen door de volgende. ²⁵Je kunt de heilige God met niemand vergelijken. Hij is aan niemand gelijk. ²⁶Kijk maar eens omhoog. Wie heeft al die sterren gemaakt? God zelf! Hij laat alle sterren aan de hemel verschijnen. Hij roept ze één voor één bij hun naam. Er ontbreekt niet één ster. ²⁷Volk van Israël, jullie zeggen: 'De Heer let niet op ons, hij ziet niet dat we slecht behandeld worden.' Maar waarom zeggen jullie dat?

Deze tekst staat in een langer gedeelte dat erover gaat dat God met niets en niemand te vergelijken is. Hij woont in de hemel, ver boven ons mensen. Wij kunnen wel denken dat wij de macht in handen hebben, maar in werkelijkheid is het God. Het is mooi in deze tekst dat Jesaja de mensen vraagt: hebben jullie dan niet door wie God is en hoe hij God is? Misschien merken jullie niks van God, en denken jullie dat hij je vergeet in al je ellende. Maar dan begrijp je er niks van. Dat God in de hemel woont, is hier dus een troostrijke gedachte: ook al merk je niet altijd iets van God, hij is zo anders dan wij mensen, en zo ver boven ons verheven, je hoeft je geen zorgen te maken dat hij jou vergeet! Een vergelijkbare gedachte vind je in Psalm 113:4-9.

De stap van God in de hemel die alles ziet als een positieve, bemoedigende gedachte naar God in de hemel die jouw manier van leven in de gaten houdt, is niet zo groot. In Psalm 11:4-7 zien we die kant goed terug:

⁴De Heer woont in zijn heilige paleis.
Vanuit de hemel ziet hij de mensen,
hij weet wat ze denken.

⁵De Heer kijkt of mensen goed of slecht zijn.

Hij haat mensen die geweld gebruiken.

⁶Hij straft hen,

hij vernietigt hen met vuur.

Want hij is woedend.

⁷De Heer is een eerlijke rechter,

hij houdt van mensen die goed doen.

Zij mogen bij hem komen.

De psalmdichter zegt deze woorden nadat hij heeft beschreven hoe veilig hij zich voelt bij God. Er zijn mensen die tegen hem zeggen: moet jij niet naar de bergen wegvluchten? Maar de dichter weet dat God voor hem zal zorgen. Vanuit de hoge hemel, vanuit zijn heilige paleis, ziet God de mensen. Hij weet wat ze denken, hij kijkt of ze rechtvaardig leven. God overziet alles, en hij zal rechter zijn over de mensen. Het is dus een tekst die gerust wil stellen, maar tegelijk een tekst die impliciet waarschuwt: God ziet vanuit de hemel wat wij mensen doen.

Het is opvallend dat je soms in de Bijbel ook teksten tegenkomt waar God in de hemel als een God op afstand gezien wordt. In Job 22 komen we een toespraak tegen van Elifaz, een van de vrienden van Job. Hij zegt tegen Job: je denkt toch niet dat je al je ellende zomaar meemaakt? God zorgt ervoor dat mensen het goed hebben, maar als ze zich verkeerd gedragen, dan straft hij ze. Vervolgens zegt hij in vers 12-14:

¹²God woont in de hemel,

hoog boven de aarde,

hoger dan de hoogste sterren.

¹³Daarom denk je misschien:

God weet niet wat er op aarde gebeurt.

Hij ziet niet wat de mensen doen,

¹⁴want er zijn wolken om hem heen.

Zelfs als hij aan de rand van de hemel komt,

dan nog ziet hij niets van de aarde.

Dat God in de hemel woont, boven de aarde en boven de sterren, dat is het uitgangspunt. Elifaz denkt in zijn toespraak dat Job het ook zo ziet. Vervolgens legt hij Job iets in de mond: omdat God zo hoog in de hemel zit, denkt Job vast dat hij niet ziet wat er op de aarde gebeurt. Hij is te ver weg, en de

wolken om hem heen zorgen dat hij niets kan zien. Het is een heel andere visie dan we tegenkwamen in Psalm 11. Jobs antwoord in hoofdstuk 23:3-9 zou trouwens zo uit onze tijd kunnen komen: 'Als ik wist waar ik God kon vinden, dan zou ik naar hem toe gaan. (...) Maar ik kan God nergens vinden. Niet in het oosten en niet in het westen, niet in het noorden en niet in het zuiden. Ik zoek hem overal, maar ik vind hem niet.' Job bekritiseert niet alleen Elifaz' veronderstellingen, maar zelfs het hele idee dat God op een vaste plaats te vinden is en van daaruit alles bestuurt.

In veel bijbelteksten wordt de hemel als Gods woonplaats niet ter discussie gesteld. Maar dat God altijd kijkt, en de mensen nooit vergeet, dat zie je niet altijd terug. In Jesaja 63 beschrijft de profeet dat het volk in een moeilijke situatie terechtgekomen is. En het volk merkt niets van Gods betrokkenheid. In vers 15-16 zegt Jesaja:

Heer, kijk toch naar ons vanuit uw heilige hemel! Kijk naar ons vanuit uw schitterende woning. Waarom vecht u niet meer voor ons? Waarom laat u geen machtige daden meer zien? U houdt niet meer van ons, u zorgt niet meer voor ons! U bent toch onze vader? U hebt ons toch steeds bevrijd?

Deze tekst is extra interessant voor ons, omdat net als in het Onzevader én de hemel én Gods vaderschap genoemd worden. Gods hemelse woonplaats staat hier voor het ver weg zijn van God, het hoog verheven zijn, terwijl het vader-zijn juist genoemd wordt vanwege zijn liefde, zorg en nabijheid voor ons.

Vlak daarna, in Jesaja 63:19b-64:4, smeekt de profeet God of hij toch uit zijn hoge hemel naar ons toe wil komen, in niet mis te verstane woorden:

¹⁹Heer, kom toch uit de hemel naar beneden! Als u komt, zal iedereen schrikken. Zelfs de bergen zullen beven!

64 ¹Als u komt, zullen de vijanden weten hoe machtig u bent. U zult komen als een vuur dat takken laat branden, een vuur dat water laat koken! Als u komt, zullen de volken beven van angst. ²Want u zult grote wonderen doen. Wonderen waar wij niet meer op durfden te hopen. Als u uit de hemel komt, zullen ook de bergen beven.

³Nog nooit is er zoiets gebeurd. Nog nooit heeft iemand zoiets gehoord. U helpt mensen die op u vertrouwen. Nog nooit heeft een god zoiets gedaan.

⁴U komt naar mensen toe die goed willen leven. U helpt goede en eerlijke mensen, die dicht bij u willen leven.

Hoe geef je woorden aan hulpeloosheid en onmacht? Door God te vragen of hij er nog wel is. Waar is God precies in deze situatie van wanhoop? In zijn hoge hemel? Ziet hij ons wel? Kwam hij maar naar beneden! Kwam hij maar naar ons toe.

We weten nu iets meer over de vraag waarom in de Bijbel gezegd wordt dat God in de hemel woont. Om te beginnen willen de teksten daarmee laten zien dat God veel groter is dan wij en de touwtjes op aarde in handen heeft. Zelfs als wij dat niet zien, mogen we daarop vertrouwen. En dat kan een hele geruststelling zijn. Dat God in de hemel woont, illustreert ook dat hij naar ons mensen kijkt en overzicht heeft over alles wat we doen. En dat is een aansporing om vooral het goede te blijven doen. En het mooie is dat ook het gevoel dat God soms erg ver weg is, en dat je hem wel naar je toe zou willen schreeuwen, een plaats heeft in de Bijbel. God in de hemel is dus niet alleen maar een ouderwets beeld dat helemaal niet meer bij ons past. Misschien gaat het wel meer over *wie* God is dan *waar* hij is.

De eerste regel van het Onzevader luidt: 'Onze Vader, die in de hemel zijt.' We zagen al dat Gods aanduiding als Vader te maken had met zijn liefde en bescherming voor ons, met daarbij soms ook een kritische noot, een correctie. Voor het tweede deel van de zin, 'die in de hemel zijt', geldt iets vergelijkbaars. We zeggen ermee dat we erop vertrouwen dat God de touwtjes in handen heeft, dat hij ons niet loslaat. Ook zeggen we dat we ons realiseren dat het hem niet koud laat wat wij doen. Hij is liefdevol bij ons betrokken, maar verwacht ook van ons dat we de goede keuzes maken in ons leven.

Andere woonplaatsen

In het Oude Testament komen we ook andere ideeën tegen over de woonplaats van God. Zo lees je met enige regelmaat dat God op een berg woont – bijvoorbeeld op de berg Sinai (bijvoorbeeld Rechters 5:5) of de berg Sion (waar ook de tempel staat – Psalm 48:2-4). Het is een oude gedachte dat goden op bergen wonen – je komt deze gedachte bijvoorbeeld ook tegen bij de oude Grieken (de Griekse goden zouden wonen op de berg Olympus). Een prachtig stukje psalm over God die van de Sinai naar Sion, de tempelberg gegaan is, vinden we in Psalm 68:16-18:

¹⁶⁻¹⁷Bergen van Basan,
grote, hoge bergen,
waarom zijn jullie jaloers?
Waarom zijn jullie jaloers
op de berg die God heeft uitgekozen?
Op die berg zal hij voor altijd wonen.
¹⁸De Heer ging van de berg Sinai
naar zijn heilige tempel.

Deze Psalm laat de volgende vaak genoemde woonplaats van God al zien: de tempel. In 1 Koningen 6:11-13 lezen we over de bouw van de tempel. God belooft aan Salomo dat als de Israëlieten zich aan de wet houden, hij in hun midden komt wonen in de tempel. Die tekst lijkt een beetje op de belofte die God doet in Exodus 25:8-9. De Israëlieten trekken dan nog door de woestijn, en God geeft opdracht om een mobiel heiligdom te maken, de tabernakel of heilige tent: 'De Israëlieten moeten een tent voor mij gaan maken, een heilige tent waarin ik bij hen kan wonen. Maak de tent en alle voorwerpen die erbij horen, precies zoals ik het je zal laten zien.'

De tekst uit Exodus wordt geciteerd in de brief aan de Hebreeënen in het Nieuwe Testament. In Hebreeënen 8:4-5 wordt uitgelegd dat de aardse tabernakel eigenlijk een kopie is van de tempel in de hemel. Deze gedachte kom je ook wel tegen in oude Joodse teksten. En daarmee komen twee voorstellingen bij elkaar: God woont in de hemelse tempel, in een hemels paleis, én hij woont in een aardse tempel. Het is niet voor niets dat er straks 'op aarde zoals in de hemel' zal klinken in het gebed. In de Bijbel gaat het erom dat er harmonie is tussen wat er in de hemel gebeurt en op de aarde.

Daartegenover staan teksten waarin juist gezegd wordt dat tempels verleden tijd zijn, en dat God niet op één plaats vereerd hoeft te worden (Johannes 4:21-23):

²¹⁻²²(...) Geloof me, er komt een nieuwe tijd. Dan wordt God niet meer vereerd op de berg Gerizim of in de tempel van Jeruzalem. ²³In die tijd, die nu al begonnen is, vereren de ware gelovigen God niet meer op één speciale plaats. Want dankzij de heilige Geest kennen zij God, de Vader, echt. Daardoor kunnen zij de Vader vereren op een nieuwe manier, zoals hij het wil.

In latere teksten uit de Bijbel kom je nog weer andere ideeën tegen. In 1 Johannes 4:13-16 wordt verteld dat God in ons is, als we geloven:

¹³Wij horen voor altijd bij God, en God blijft voor altijd in ons. Dat weten we doordat hij de heilige Geest aan ons gegeven heeft.

¹⁴De Vader heeft zijn Zoon naar de wereld gestuurd om de mensen te redden. Dat hebben we gezien, en daar willen we over vertellen. ¹⁵Iedereen die gelooft dat Jezus de Zoon van God is, hoort voor altijd bij God. En God blijft voor altijd in hem.

¹⁶We hebben Gods liefde leren kennen toen we in Christus gingen geloven. Gods liefde is in ons. God is liefde. Iedereen die in liefde leeft, hoort voor altijd bij God. En God blijft voor altijd in hem.

En zo zijn er nog meer voorstellingen in het Nieuwe Testament te vinden. In Efeziërs 2:19-22 lezen we bijvoorbeeld dat de kerkelijke gemeente Gods huis is. De christenen vormen samen de plaats waar God woont. En in 1 Timoteüs 6:15-16 wordt gezegd dat God ‘in het licht’ woont: ‘Want God is de volmaakte en enige heerser. Hij is de hoogste Heer en koning. Hij is de enige die eeuwig bestaat. Hij woont in het licht, waar geen mens kan komen. En geen mens heeft hem ooit gezien, of kan hem zien.’ Misschien wordt daarmee ook wel de hemel bedoeld, maar het wordt op een veel abstractere manier gezegd.

God past niet in een hokje

Dat er meer dan één idee over Gods woonplaats in de Bijbel te vinden is, laat ons zien dat er niet per se één pasklaar antwoord is op de vraag waar God woont. Je kunt God niet in een hokje stoppen, hij gaat onze verbeelding te boven. Dat geeft ruimte om ook je eigen wereldbeeld in te brengen, je eigen manier van denken en spreken over God.

En het mooie is, in de Bijbel zelf wordt die ruimte al benoemd. Zo lezen we in 1 Koningen 8 hoe koning Salomo, die een tempel voor God gebouwd heeft, zelf erkent dat God eigenlijk niet op aarde kan wonen: ‘Maar kunt u echt op aarde wonen, God? Zelfs de hoogste hemel is niet groot genoeg voor u. Dan is het huis dat ik voor u gebouwd heb, zeker niet groot genoeg’ (vers 27). De tempel is het huis van God, maar God is meer dan dat huis!

En in Handelingen 7:46-50 zegt Stefanus dat God nooit in een huis kan wonen dat door mensen gebouwd is – daar is hij veel te groot voor:

⁴⁶God hield veel van David. David wilde een tempel bouwen waar het volk God kon vereren. ⁴⁷Maar het was uiteindelijk Salomo die de tempel bouwde. Het was een tempel waarin God moest wonen. ⁴⁸⁻⁴⁹Maar God woont helemaal niet in een tempel die door mensen gemaakt is! God zegt zelf in het boek van de profeet Jesaja: «Jullie willen een tempel voor mij bouwen waar ik kan wonen. Maar dat kan niet, want ik ben groter dan jullie denken! Ik ben koning van de hemel, ik heers over de aarde. ⁵⁰Ik heb alles zelf gemaakt. Door mij zijn de hemel en de aarde ontstaan.»

Heel veel moderner had Stefanus het niet kunnen zeggen: God is groter dan wij denken – hij heeft zelf hemel en aarde gemaakt, inclusief ons mensen. Hoe kunnen wij dan denken dat wij precies weten hoe hij in elkaar zit en waar hij woont?

Reflectie

Misschien zeg je wel gedachteloos ‘die in de hemel zijt’. Maar als je je er even in verdiept, kom je onherroepelijk bij de vraag uit hoe je zelf God ziet, waar jij hem ervaart, of juist niet ervaart. Dat het Onzevader benoemt dat God in de hemel is, geeft God eer: hij is boven ons verheven, hij heeft de touwtjes in handen, zorgt voor ons en ziet wat we doen.

Dit klinkt allemaal mooi, maar ervaren we het ook zo? Gods macht, Gods zorg voor ons? De Bijbel geeft veel ruimte voor andere gedachten. Spreken over Gods woonplaats is uiting geven aan wat je gelooft, hoe je op God vertrouwt en soms ook hoe je aan hem twijfelt en hoe je wanhopig kunt zijn. Het uitspreken van ‘die in de hemel zijt’ kan een goede aanleiding zijn om eens te bedenken waar jij God ziet, en waar je hem graag meer zou willen zien.